

PRINCÍP INTERKULTÚRNEJ KOMUNIKÁCIE V CUDZOJAZYČNEJ VÝUČBE AKO PROSTRIEDOK HUMANIZÁCIE VZDELÁVANIA PRINCIPLES OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING AS MEANS OF HUMANIZATION EDUCATION

ROHAĽOVÁ Edita, (SR)

ABSTRACT

Foreign language education in contemporary conditions of European society requires achieving the certain level of intercultural communication. This requirement differs this process from some traditional principles. Achieving of used communicative competence is being extended by obtaining the intercultural communication as significant part of valuable learning of foreign language.

This requirement results from mutual relation between language and culture: language as a mean of nation's culture reflects not only the reality but also social consciousness of a nation, its mentality, way of life, character, morality, system of values and life philosophy. The intellectual and materialistic attributes mentioned in the paper are convenient means of humanization of education.

KEY WORDS

intercultural communication, dialogue in foreign language, socio-cultural knowledge, social studies, acculturation

---

ÚVOD

Požiadavky interkultúrnej komunikácie sú v súčasnej integrovanej Európe jednou z kľúčových priorít a dôležitým predpokladom globalizačných celospoločenských snažení. Formovanie osobnosti vo vzdelávaní s nadobudnutou úrovňou interkultúrnej kompetencie sa stáva aktuálnou cieľovou rovinou vzdelávacieho procesu, v rámci ktorého výučba cudzích jazykov má osobitné poslanie.

MATERIÁL A METÓDY

Na finálne ciele cudzojazyčného vzdelávania v našich podmienkach významne pôsobí aj súčasný geopolitický status v rámci EU. Uvedená skutočnosť predpokladá a do určitej miery vyžaduje vo výučbe cudzích jazykov aj dosiahnutie adekvátneho stupňa interkultúrnej komunikácie, čo vyplýva zo samotnej reality cudzojazyčného dialógu ako kontaktu reprezentantov dvoch kultúr. Z týchto dôvodov celý proces osvojovania cudzieho jazyka je sprevádzaný nadobúdaním sociokultúrnych poznatkov národa, ktorého jazyk je predmetom osvojovania, na základe čoho sa vytvára aj predpoklad k realizácii interkultúrnej komunikácie.

Súčasný proces vzdelávania v oblasti cudzích jazykov sa týmto odlišuje od niektorých tradične zaužívaných princípov. Dosahovanie cudzojazyčnej komunikatívnej kompetencie je stále aktuálnou cieľovou rovinou v cudzojazyčnej výučbe a rozširuje sa o nadobudnutie inonárodnej interkultúrnej kompetencie. Prvotným determinantom tejto skutočnosti je pochopenie podstaty vzájomného vzťahu jazyka a kultúry, transformácia a aplikácia tejto korelácie do teórie vyučovania cudzích jazykov, v ktorej sa konštituuje ako kulturologická tendencia, patriaca k progresívnym postulátom súčasnej lingvodidaktiky. Jej genéza má svoje opodstatnenie v základných spoločenských funkciách jazyka ako prostriedku komunikácie a súčasne prezentácie národného povedomia. Jazyk sa v týchto dimenziách prejavuje ako

najpodstatnejší faktor kultúry, ako univerzálny kód kultúry, ktorým sa odrážajú nielen predmety a javy reálneho sveta, ale sa ním zhmotňuje aj spoločenské vedomie národa. Jazyk je klenotnicou kultúrnych artefaktov uchovávajúcich sa v slovách, gramatike, idiomatike, prísloviach, porekadlách, folklóre, v umeleckej a vedeckej literatúre. Jazyk prenáša tieto hodnoty z pokolenia na pokolenie a takto sa podieľa na formovaní človeka, nositeľa tohto jazyka.

Uvedené faktory o súvzťažnosti jazyka a kultúry, o jeho funkcii ako klenotnice materiálneho a duchovného bohatstva národa, môžu byť základom na využitie interkultúrnej komunikácie pri humanizácii cudzojazyčného vzdelávania. Táto možnosť súvisí s potrebou nevyhnutnosti konkrétne si osvojovať aj kultúrne hodnoty národa cieľového jazyka, kde sú všetky predpoklady využívania kultúrnych hodnôt pre humanizačné ciele. Inými slovami, osvojovanie cudzieho jazyka nie je možné redukovať iba na nadobúdanie bilingválnych schopností, ale je možné využiť tento proces na humanizáciu výučby.

Každé osvojovanie cudzieho jazyka vedie k stretávaniu sa dvoch kultúr, k takzvanému dialógu kultúr. Tento jazykovo rečový a kulturologický faktor sa prezentuje v podobe adekvátneho vzájomného porozumenia dvoch alebo viacerých účastníkov komunikačného aktu predstaviteľov rôznych národných kultúr. Z tohto hľadiska môžeme konštatovať, že každá cudzojazyčná vyučovacia jednotka je v skutočnosti určitý časový úsek interkultúrnej komunikácie. Každú cudzojazyčnú vyučovaciu hodinu môžeme prirovnať ku križovatke rôznych kultúr, nakoľko každé slovo cudzieho jazyka sa prejavuje ako sympton iného sveta, inej kultúry.

VÝSLEDKY

Nadobúdanie interkultúrnej komunikácie v takomto ponímaní umožňuje využívať pre humanizačné vzdelávacie ciele rôzne cudzojazyčné kulturologické fenomény. Pre tieto účely najviac vyhovuje komparatívne skúmanie kultúr, pretože tento postup umožňuje odhaľovať podstatné zhody a rozdiely v oblasti dvoch rôznych kultúr. V rámci humanizácie výučby cudzieho jazyka sa najčastejšie využívajú eticko-spoločenské, esteticko-kultúrne hodnoty vyjadrené v umeleckej literatúre, výtvarnom a hudobnom umení, v sociokultúrnych fenomenálnych skvostoch, vo folklóre, v prísloviach a porekadlách, ako aj v iných artefaktoch národnej kultúry.

Pri štúdiu jazykov a kultúr môžeme pozorovať aj niektoré rozdiely v dimenzii dvoch kultúr. Ide o určité konfliktné javy, pretože každé slovo cudzieho jazyka je podmienené národným povedomím, ktoré sa môže v podmienkach rôznych kultúr čiastočne alebo diametrálne líšiť. Pre humanizačné ciele v rámci cudzojazyčnej výučby sa využívajú najčastejšie ľudomilné, dobročinné aktivity, charitatívne a dobroprajné prejavy vyjadrené vo verbálnom stvárnení realizovanom v ústnej alebo písomnej podobe. Ide o také skutočnosti, ako sú pozitívne humánne charakterové vlastnosti predstaviteľov – hrdinov diel umeleckej literatúry, či už v rámci prózy alebo poézie, umeleckých stvárnení historických udalostí národa cieľového jazyka. Národná múdrosť a bohatá skúsenosť národa vyjadrená v prísloviach a porekadlách, poznatky zo spoločenského diania národa cieľového jazyka môžu mať pozitívny vplyv na formovanie humánnych vlastností toho, kto si osvojuje daný cieľový jazyk.

V prípadoch konfliktných kulturologických fenoménov prejavujúcich sa v rôznych, s východiskovým jazykom sa nestotožňujúcich dimenziách, je potrebné i humánne prejavíť k nim určitú toleranciu a úctu, pretože ide o kulturologické hodnoty, ktoré sú produktom inonárodnej kultúry. Nie je správne, ak sa tieto javy odmietajú alebo bagatelizujú. Vyžadujú si náležitú a kompetentnú analýzu a adekvátne vysvetlenie.

Sila kultúrnej kompetencie, ktorá svojím funkčným postavením patrí do interkultúrnej komunikácie, spočíva v tolerancii, pochopení, uznaní a hľadaní objektívneho hodnotenia každého sociokultúrneho javu reprezentovaného verbálne či neverbálne.

DISKUSIA

Kritériá humanizácie cudzojazyčnej výučby sa aktívne dotýkajú aj súčasných aktuálnych problémov spoločensko-ekonomického formovania Európy, kde si vznikajúca geopolitická situácia vyžaduje niektoré rozdielne názory aj na sféru cudzojazyčného vzdelávania, nakoľko reálnym predpokladom Európy budúcnosti je filozofia jazykovej rôznorodosti. Tento vznikajúci, zložitý obraz jazykových realít môže mať aj niektoré prejavy konfliktnosti či negatívnych javov. Aj v týchto podmienkach osvojovanie cudzích jazykov je a bude primárnou záležitosťou životných a občianskych potrieb, ktoré vyplývajú z mnohonárodnosti a mnohojazyčnosti tohto svetadiela. Jazyky v tomto ponímaní sú jadrom kultúrnej identity a znalosti jazykov sú v tomto prípade kľúčovým faktorom pre aktívnu medzinárodnú spoločenskú aktivitu, podnikanie, rozvoj marketingu a pod.

Humánne vzťahy, hlavne k jazykom malopočetných národov, sú predpokladom vytvárania pozitívnych postojov. Uznanie a úcta k týmto inonárodným jazykom môžu značne prispieť k formovaniu európskeho multilingválneho a multikultúrneho priestoru, v rámci ktorého sú predpoklady na rozširovanie multilingvizmu a interkultúrnych jednotlivcov. Multikultúrna spoločnosť sa formuje pomerne zložitým procesom, v ktorom znalosti cudzích jazykov a poznatky kultúr asociovaných národov budú mať pozitívny vplyv na tento proces. Cez osvojovanie cudzieho jazyka sa okrem iného prejavuje hĺbka úcty a humanizmu k tomuto národu, ktorý je nositeľom cieľového jazyka, a zároveň môže byť prejavom a reakciou na požiadavku rovnakého významu, rovnakej váhy všetkých jazykov v zjednotenej Európe. Táto skutočnosť demonštruje aj pochopenie interkultúrneho charakteru EU, snahu o humánne zvýraznenie mnohojazyčnosti, multilingvizmu a z uvedeného aspektu aj k multikultúrnosti jednotlivcov.

Takto formulovaná skutočnosť a jej konkrétna realizácia stavia pred cudzojazyčné vzdelávanie náročnú úlohu - racionálne využiť aj všetky možnosti humanizácie cudzojazyčnej výučby všetkými prostriedkami, ktoré cudzí jazyk a ním stvárnená kultúra umožňuje. Interkultúrna komunikácia, jej nadobúdanie v procese cudzojazyčnej výučby tak splní aj funkciu prostriedku humanizácie cudzojazyčného kulturologického vzdelávania.

ANOTÁCIA

Cudzojazyčné vzdelávanie v podmienkach súčasnej európskej spoločnosti vyžaduje aj dosiahnutie určitého stupňa interkultúrnej komunikácie. Uvedená požiadavka diferencuje tento proces od niektorých tradične zaužívaných princípov. Dosiahnutie zaužívanej komunikatívnej kompetencie sa rozširuje o získanie interkultúrnej komunikácie ako nevyhnutnej súčasti plnohodnotného osvojovania cudzieho jazyka. Táto požiadavka vyplýva z reality vzájomného vzťahu jazyka a kultúry: jazyk ako odrazový prostriedok kultúry národa odráža nielen predmety a javy reálneho sveta, ale aj spoločenské vedomie národa, jeho mentalitu, spôsob života, charakter, tradície, morálku, systém hodnôt, životnú filozofiu. Uvedené duchovné a materiálne atribúty sú vhodným prostriedkom humanizácie vzdelávania.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

interkultúrna komunikácia, cudzojazyčný dialóg, sociokultúrne poznatky, inonárodné poznatky, akulturácia

LITERATÚRA

1. GOULLIOVÁ, K. Rok 2001 - *Europsky rok jazyků*. Cizí jazyky, roč. 44, 2000/2001, č. 3, s. 76-77.
2. ROHAĽOVÁ, E. – ROHAĽ, M. *Inonárodná akulturácia ako integračný factor v procese cudzojazyčnej výučby*. Zborník Medacta '99, Nitra 1999, s. 65-67.

3. ROGAĽOVA, E.: Russkije nominativnyje slovosočetanija v aspekte kul'turologičeskom. In: *Kul'turologické aspekty vyučovania ruského jazyka a literatúry*. VŠPg v Nitre, 1996, s. 127-130.
4. TER-MINASOVA, S. G.: Slova, slova, slova ... jazyk, kul'tura, mežkul'turnaja kommunikacija. *Mir ruskogo slova*, Moskva 2000, č. 2, s. 72-83.
5. ROGAĽ, M.: *Usvojenije jazykovych aforizmov – važnyj komponent kul'tury inojazyčnogo obščeniija*. *Rossica Olomucensia XXXIV*, Olomouc 1997, s. 93-98.
6. VEREŠČAGIN, J. M. – KOSTOMAROV, V. G.: *Jazyk i kul'tura*. Moskva 1990.
7. ROHAĽ, M.: Funkcia multimédií z aspektu záverov Európskeho roka jazykov 2001. In: *Multimédiá vo vyučovaní cudzích jazykov*. KJ FEM SPU, Nitra 2002, s. 81-84.

KONTAKTNÁ ADRESA

Edita Rohalová, doc. PhDr. CSc., Katedra odborného jazykového vzdelávania, Fakulta ekonomiky a manažmentu, Tr. A. Hlinku č. 2, 949 76 Nitra, Telefón: 037/6508 553, 037/6508 511, Fax: 037/6511 593, E-mail: Edita.Rohalova@uniag.sk

Recenzent: doc. PhDr. Mária Užáková, PhD.